

Projev místopředsedy vlády doc. Jiřího Havla

Vážení,

těší mne, že Vás mohu pozdravit na tomto fóru a vyjádřit vlastní přesvědčení, že problematika vědeckého poznání je krásnou a závažnou součástí lidské identity. Práci v této tvořivé oblasti lidské činnosti proto považuji za smysluplnou a pro mne osobně přitažlivou. Nemíním tím jen filozofický rozměr akademické práce, ale také, a především, praktické dopady činnosti člověka v oboru vědy, výzkumu, vývoje a inovací. Jestliže Akademie věd dnes na svých pracovištích zaměstnává zhruba 25 % českých výzkumných pracovníků, představuje významný potenciál, který sehrává zásadní roli v možnostech efektivního rozvoje naší společnosti. Ta se uplatní hospodářsky rozvinutě pouze tehdy, bude-li společností vzdělanostní a vědecky konkurenceschopnou.

Chci zde především tlumočit, že vláda ČR je si plně vědoma kardinální úlohy VaV pro celkovou úroveň rozvoje a kvality života jak v této zemi, tak ve společenství EU. Z těchto důvodů se naše republika účastní nyní již 6. rámcového programu VaV Evropské unie a připravuje se na účast v 7. rámcovém programu. Na letošním jarním zasedání Evropské rady, které věnovalo velkou pozornost aktualizaci Lisabonské strategie a jejím cílům bylo konstatováno, že z celkového horizontu se neustupuje od závazku z Barcelony, tj. dosáhnout výdajů na VaV ve výši 3 % HDP do r. 2010. Samozřejmě je třeba brát v úvahu možnosti jednotlivých zemí. Pro naši republiku to konkrétně znamená dosáhnout výdajů ve výši 2,06 % a k tomuto závazku se naše vláda přihlásila. K tomu, aby bylo k dispozici více a lepších zdrojů pro výzkum a inovace, by členské státy měly poskytovat více ze svých veřejných prostředků do oblastí VaV a podporovat VaV v soukromém sektoru zejména lepší kombinací různých nástrojů podpory. Evropská rada také vyzvala k bezodkladnému ustavení Evropské rady pro výzkum, která by se zaměřila na podporu zvýšení špičkových výkonů nejlepších evropských výzkumných týmů. Všechny tyto snahy, jež plně podporujeme, jasně ukazují, že rozvoj VaV patří k prioritám politiky EU a samozřejmě politiky naší země, což ostatně vy jako akademická vědecká obec dobře víte a také pociťujete v konkrétní podpoře. Mohu konstatovat, že vzhledem k uváděným cílům znamená splnění vládou potvrzeného závazku začít v souladu s programovým prohlášením vlády výrazně zvyšovat výdaje na výzkum a vývoj. Nutné je také posílit účelové a nikoliv institucionální výdaje s ohledem na využití zdrojů EU. Na základě těchto východisek navrhuje Rada pro výzkum, vývoj a inovace výdaje státního rozpočtu v roce 2007 ve výši 0,67 % HDP (22 439 568 000 Kč), na rok 2008 ve výši 0,72 % HDP (25 778 505 000 Kč) a na rok 2009 ve výši 27 200 000 000 Kč. Růst výdajů na VaV je z těchto čísel zřejmý, ale nelze jinak než také velmi důsledně sledovat a hodnotit, jak jsou tyto prostředky využívány.

Víte tedy, že neustále rozvíjíme mechanismy, jak spravedlivě vědecké výkony hodnotit a získané poznatky odrážet ve výši poskytované podpory. Neustále podle ověřených zkušeností aktualizujeme *Metodiku hodnocení výzkumu a vývoje a jeho výsledků* i zdokonalujeme databázi Informačního systému výzkumu a vývoje. Začínáme také vyvozovat závěry z faktu, kdy předkládané výsledky nejsou dostačující. A zdůrazňuji, že bez této zpětné kontrolní vazby nelze peníze na VaV vydávat. Pro zvýšení funkčnosti řízení podpory VaV z veřejných prostředků upravujeme i zákonné podmínky pro danou oblast. Víte, že již proběhla veřejná diskuse nad koncepcí novely zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů. Tento materiál obsahuje zásadní otázky o dalším směřování českého výzkumu, vývoje a inovací i návrh řešení.

Neleží nám na srdci pouze finanční stránka VaV. Všechno naše usilování je vedeno ve prospěch vědy jako tvůrčího fenoménu, jehož výsledek vidíme ve vytváření nových možností reality, v přetváření společenského i přírodního prostředí člověka na základě racionality a ve prospěch kvalitativního rozvoje života člověka. Z tohoto koncepčního hlediska se zabývají tématem s výhledem do budoucnosti materiály zpracované odbornými komisemi Rady jakožto poradními orgány Rady – *Dlouhodobé základní směry výzkumu*. Procházejí nyní určitou aktualizací a vytyčily si za úkol postihnout ty oblasti výzkumu, které v budoucnosti mohou sehrát obzvláště významnou roli v potřebách společnosti. Jde o trochu prognostické uvažování, nezbytné ovšem pro alespoň rámcové plánování a iniciování orientovaného výzkumu.

Je mi jasné, že si všechny aspekty problematiky, kterou zde v bodech zmiňuji, plně uvědomujete. Hovoří o tom vaše pro roky 2005–2008 aktualizovaná *Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje* v Akademii věd ČR. Máte nejvyšší odpovědnost za rozvoj české vědy a vědecké excelence. Náleží sem samozřejmě také koncepční otázky integrace Akademie věd do Evropského výzkumného prostoru.

Jsem si vědom složitosti transformace, kterou v současné době Akademie věd ČR prodělává podle zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. S pozorností tento proces sleduji a přeji v řešení úspěch. Jsem si jist, že spjatost s ekonomikou a jejími nástroji, jak je indikuje tento zákon, se prokáže jako správná strategie. Otevře možnosti, jak spolupracovat s podnikatelskými subjekty v rámci celé EU, jak spolupracovat s aplikovaným výzkumem. Komunikační kanály mezi vědou a podnikáním budou akcelerovány.

Jádro uvažování o rozvoji vědeckého a technického potenciálu v návaznosti na průmysl a podnikání souvisí s investicemi. Teprve ve stabilizovaných a otevřených podmínkách trhu se lépe daří přesvědčit průmyslové podniky, aby investovaly do VaV. Etika našeho podnikání preferuje prozatím krátkodobý zisk. Převažuje zkušenost podnikatelů, že dlouhodobé zálohování kapitálu je pro ně

velkou nejistotou. Zahraniční investoři u nás používají své know-how a je obtížné je přinutit, aby volili know-how naše. Budeme se muset dát opačnou cestou. Být přijati do zahraničních týmů a prosadit naše vědění. Být otevření požadavkům na spolupráci ze strany soukromého sektoru a naučit se vést diskusi se soukromým sektorem o zaměření výzkumu. Pak teprve může nastat stav, že se ve spolupráci vrátíme na naši půdu i se zahraničním kapitálem. Máme obory, které jsou schopny nabídnout kvalitní podněty pro investice. A právě spolupráce na řešení požadavků soukromé sféry, založená na vynikajícím výzkumu, bude v blízké budoucnosti jedním z kritérií úspěšnosti českého výzkumu.

Tím se chci vrátit k vyjádření obdivu ke kvalitní vědecké práci, neboť dělicí čára již dávno nevede mezi základním a aplikovaným výzkumem, ale pouze mezi výzkumem kvalitním a nekvalitním. Dovolte mi zdůraznit, že vím, že tvůrčí vědecký potenciál v tomto středoevropském prostoru vždycky vydával své plody a našel útočiště. Tento fakt trvá do přítomnosti. Hrdě se hlásíme ke skutečnosti, že zde žili a pracovali nejlepší vědci své doby. Můžeme se ohlédnout do doby císaře Rudolfa II., kdy na jeho dvoře působil nejprve astronom Tycho Brahe (je pochován v Týnském chrámu na Staroměstském náměstí) a z jeho podnětu byl přizván a od roku 1600 ve funkci dvorního matematika a císařského astronoma vedl pozorování a vyvozoval zákony Johannes Kepler. V 19. století se zapsal do vědecké historie univerzitního života v Praze významně fyziolog Jan Evangelista Purkyně. Závěr tohoto století zdobí na německé části Karlovy univerzity činnost profesora experimentální fyziky Ernsta Macha, který se tu stal rektorem. Od roku 1911 zdejší zdi zažily přítomnost geniálního Alberta Einsteina. Nejen Einstein je představitelem vědy v Praze, který byl poctěn Nobelovou cenou. Získal ji za chemii v roce 1959 také náš akademik Jaroslav Heyrovský. Namátkově jsem jmenoval těchto několik veličin, abych zdůraznil přitažlivost pražského milieu pro vědecké osobnosti v průběhu dějin. I dnes máme významné nositele mezinárodních i domácích ocenění. Hlásíme se k nejlepším výsledkům české vědy udělováním *Národní ceny vlády České republiky Česká hlava*.

Máme ctížádost rozvíjet vědecká pracoviště tak, aby se stala lákavou příležitostí pro vědeckou mládež celé Evropy a vůbec tak, aby vědecké renomé této země představovalo plnohodnotnou kvalitu v rámci Evropy. To znamená zvýšit atraktivitu trhu práce pro vědeckovýzkumné pracovníky, spolupůsobit při snahách o evropský unifikační proces v kariérních strukturách těchto lidí tak, aby evropský VaV byl pro obyvatele EU skutečně prostupný. Jistě bude třeba podniknout ještě mnoho dalších kroků na pomoc tomuto cíli.

Nezastírejme si, že naše celkové cíle jsou značně dlouhodobé. Buďme si však vědomi, že Evropa není méně znalostní zónou než např. USA a vědeckotechnický pokrok je univerzální vlastností civilizované společnosti. Tvůrčí potenciál není ve vědecké oblasti vymezen příslušností k určité státnosti. Vytváření podmínek pro jeho rozvoj patří k prioritám každého vzdělaného společenství, a je tudíž součástí úsilí nás všech zde přítomných, zastupujících

projev_Havel
9200 zn.

zájmy VaV. Věřím, že Akademickému sněmu Akademie věd České republiky se zdaří formulovat přínosné ideje i konkrétní úkoly, abychom se posunuli v celé široké problematice vědy, výzkumu, vývoje a inovací o další krok dopředu.

JIŘÍ HAVEL